

Araştırma Makalesi-Research Article

YUSUF AKÇURA VE ZİYA GÖKALP'İN ÜÇLÜ TASNİFLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Haluk KAYICI*

Gamze YILDIZ ERDURAN**

ÖZ: Yusuf Akçura'nın *Üç Tarz-ı Siyaset'i* ve Ziya Gökalp'in *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak* eserleri modern Türk düşüncesinin en önemli eserlerindedir. Eserlerde sorgulanan kimlik meselesi güncelliğini koruyan bir çalışma alanıdır. İki farklı bakış açısına sahip olmasına rağmen bu önemli eserler birtakım ortak fikir ve düşünceleri de barındırmaktadır. Bu araştırmada; modern Türk düşüncesinin iki önemli düşünürünün eserleri içerik analizi ile incelenmiştir. Araştırmanın amacı, Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura'nın eserlerindeki benzer veya farklı kelime/kelime gruplarını belirlemek ve eserleri bu kelime/kelime grupları üzerinden karşılaştırmaktır. İki düşünürün *kimlik* unsurunu tanımlarken ortak veya ayrışma noktaları kelime frekansları kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın literatüre katkısı, içerik analizinin iki farklı analiz programı kullanılarak uygulanması ve bu programların farklı analiz yöntemlerini kullanarak benzer sonuçlara ulaştığını ifade etmesidir. Maxqda programı nitel yöntemler, RapidMiner Studio programı ise nicel yöntemler kullanan yazılımlardır. Her iki program da oldukça çeşitli analiz kabiliyetlerine sahip olmasına rağmen bu araştırma da sadece içerik analizinde kelime frekansları belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, iki

* Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, İpsala MYO, halukkayici@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8490-1791.

** Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, İpsala MYO, gamzeerduran@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3706-1566.

farklı program kullanılarak elde edilen kelime frekans tablolarında sunulmuş ve Yusuf Akçura ile Ziya Gökalp'in eserlerinde değindikleri kelimeler baz alınarak eserler karşılaştırılmıştır. Ardından programların kelime frekanslarını belirleme yöntemleri arasındaki farklılıklar açıklanarak, farklı alternatiflerin araştırmalara katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Disiplinlerarası bir araştırma niteliğinde olan bu çalışmada, tarih ve bilgi teknolojilerinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Üç Tarz-ı Siyaset, Türkleşmek- İslamlaşmak-Muasırlaşmak, Nitel ve Nicel Analiz.

THE COMPARISON OF THE TRIPLE CLASSIFICATIONS OF YUSUF AKCURA AND ZIYA GOKALP

ABSTRACT: The pieces of Yusuf Akçura's Üç Tarz-ı Siyaset (Three Styles of Politics) and Ziya Gökalp's Türkleşmek, İslamlaşmak, Muâsırlaşmak (Becoming Turkified, Islamized and Modernized) are among the most important works of modern Turkish thought. The issue of identity, which is questioned in these works, is a field of study that keeps up-to-date. Although they have two different points of view, these important works contain some common ideas and thoughts. In this research, the works of two important thinkers of modern Turkish thought have been examined by content analysis. The goal of the research is to identify similar or different word/word groups in the pieces of Ziya Gökalp and Yusuf Akçura and to compare the works through these word/word groups. The two thinkers' common or dissociation points while defining the element of *identity* have been evaluated using word frequencies. The contribution of the research to the literature is that the content analysis has been applied using two different analysis programs and that these programs have reached similar results by using different analysis methods. Maxqda program is software using qualitative methods whereas RapidMiner Studio program is software using quantitative methods. Although both programs have quite a variety of analysis capabilities, they have been used only in content analysis to detect word frequencies in this study. As a result of the research, the words obtained by using two different programs have been presented in the frequency tables and the works have been compared based on the words mentioned by Yusuf Akçura and Ziya Gökalp in their works. Subsequently, the differences between the methods of determining the word frequencies of the programs have been explained and it has been concluded that different

alternatives could contribute to the studies. In this study, which is interdisciplinary research, history, and information technologies have been employed.

Keywords: Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Üç Tarz-ı Siyaset (Three Styles of Politics), Türkleşmek- İslamlaşmak-Muasırlaşmak(Becoming Turkified, Islamized and Modernized), Qualitative and Quantitative Analysis.

GİRİŞ

Modern Türk düşüncesinin şüphesiz en önemli metinleri arasında Yusuf Akçura'nın *Üç Tarz-ı Siyaset*'i ve Ziya Gökalp'in *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak*'ı yer alır. Bahsi geçen metinlerin konusu olan kimlik meselesi, hâlen düşünürlerin ilgisini çekmektedir. Geriye dönerek bu iki eserin yeniden incelenmesi ihtiyacı, meselenin süreklilik kabiliyeti göstermesindedir. Yazılış tarihlerinin üzerinden bir asır geçtiği göz önüne alındığında iki yaşlı eser gibi görünseler de eserler güncelliklerini korumuşturlar.

Üç Tarz-ı Siyaset, tez karakteri taşıyan bir makaledir. Rusya'da yazılmış, ilk defa 1904 yılında Mısır'da Türk Gazetesinin 24-34. sayılarında yayımlanmıştır. Daha sonra, Mısır ve İstanbul'da olmak üzere iki kez basılmış olup, İstanbul baskısı 1912 tarihlidir. Akçura'nın *Üç Tarz-ı Siyaset*'te üzerinde durmuş olduğu konular sırasıyla şöyledir:

1. Bir Osmanlı milleti meydana getirmek,
2. İslâmcılığa dayanan bir devlet yapısı kurmak,
3. Irka dayalı bir Türk siyasal milliyetçiliği meydana getirmek.

Bu üç fikir akımına, *Osmanlılık, İslâmcılık ve Türkçülük* adını veren Akçura, bazen de *üç meslek-i siyasî* demiştir. Bunların nitelik, gelişme ve yararları üzerinde durmuş, ayrıca hangisinin izlenmekte olduğunu veya izlenebileceğini incelemiştir. Eserin en önemli özelliği ise, tahlil edilen üç farklı siyasî fikri mukayese ederek birbirleri arasındaki çelişkileri ortaya koymasıdır (Akçura, 2016: XVII-XVIII; Çalen, 2018: 15-19).

Ziya Gökalp'in *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak* adlı

eseri ise Tanzimat'tan sonra Osmanlı mütefekkirleri tarafından tartışılan üç farklı fikir cereyanı hakkındadır. Gökalp, farklı zamanlarda yazdığı on bir makalesini 1918'de bir araya getirerek kitap olarak yayımlamıştır (Gökalp, 1918; Sadık, 1918:95-96). Bu eserde, düşüncelerini ayrı ayrı ele almamış olan Gökalp, devletin ve milletin kurtuluşunu bu üç fikrin uzlaşmasında aramıştır. Gökalp, bu fikir cereyanları içerisinde mütefekkirlerimizce öncelikle *Muasırlaşmak* gerekliliğinin hissedildiğini belirtir ve Osmanlı-Türk modernleşmesini III. Selim devriyle başlatır. Bunu sırasıyla *İslâmlaşmak* ve *Türkleşmek* cereyanlarının takip ettiğini aktarmıştır. Ona göre, bu üç cereyan da hakiki ihtiyaçlardan doğmuştur (Gökalp, 2014:11; Çalen, 2018: 19-24).

Birbirleriyle samimi olmadıkları bilinen Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'in (Muhammetdin, 1998:114-115), bu iki eseri arasında ilginç benzerlikler olmakla birlikte aralarında farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin, Ziya Gökalp, düşüncelerini ayrı ayrı ele almamış, Akçura gibi bu fikirlerinin uygulanabilirliğini tartışmamıştır. İki düşünürün hayatı, öğrenimleri, beslendikleri kaynaklar, kişilikleri, olaylara yaklaşımlarına bakıldığında, her iki eser arasında farklılıklar bulunması olağandır.¹

1. ARAŞTIRMA

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı iki düşünürün eserlerindeki ortak noktaları ve düşüncelerindeki ayrılıkları belirlemektir. Eserlerin değerlendirilmesi, düşünürlerin eserlerinde kullandıkları kelime, kelime grupları ve cümleler üzerinden yapılmıştır. Kelimeler, kelime grupları ve cümleler için yapılan incelemenin,

¹ Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'in biyografileri için bakınız: François Georgeon, *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura (1876-1935)*, 4. Basım, Tarih Vakfı, Çeviren: Alev Er, İstanbul 2005; Ahmet Temir, *Yusuf Akçura, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları*, Ankara 1997; Hüseyin Namık Orkun, *Türkçülüğün Tarihi*, Kömen Yayınları, Ankara 1977; Gülsün Dünder, *Türkçülüğün Alfabeti*, Su Yayınları, İstanbul 1979; Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Ziya Gökalp*, Editörler: Korkut Tuna-İsmail Coşkun, Ankara 2011; Kazım Nami Duru, *Ziya Gökalp*, 3. Baskı, MEB, İstanbul 1975; *Türk Yurdu, Türk Sosyolojisinin 100. Yılında Ziya Gökalp*, Editör: Serdar Sağlam, Ankara 2015.

araştırmacının deneyim ve yorumlarına dayanan subjektif bir değerlendirme ile sınırlı kalmamasını sağlamak amacıyla araştırma, içerik analizine dayanan göreceli bir objektif analizle desteklenmiştir.

Araştırmada iki ana amaç belirlenmiştir. Öncelikle her iki eserin ortak veya farklı özelliklerinden kelime bazında anlamlı çıkarımlar elde edilmesi amaçlanmıştır. Böylece günümüzde halen geçerliliğini koruyan iki önemli eserin farklı disiplinlerden faydalanılarak değerlendirilmesi söz konusu olabilecektir. Daha sonra yapılan çalışmada bu iki yöntemin ortak paydada buluşmasının mümkün olup olmadığı incelenmiştir.

1.2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, tarih araştırmalarında Şerif Mardin'in (1990:9-22) kullandığı muhteva (içerik) analizi temel alınmıştır. Ancak Şerif Mardin'in kullandığı fişleme gibi teknikler yerine son yıllarda geliştirilen Maxqda karma yöntem veri analizi programı ve veri madenciliği analizi de yapan nicel yöntemler kullanan RapidMiner Studio programlarından yararlanılmıştır. Maxqda programı metin verilerini kelime frekanslarına göre sayarak ilgili cümlelerle ilişkileri ortaya koymak için imkan sağlamaktadır. RapidMiner Studio programı ise metin verisini sayısallaştırmakta ve nicel yöntemler kullanmaktadır. İstatistiksel ve matematiksel teorilere göre ilgili algoritmanın referans değerlerinin metin içinde geçen kelimeleri anlamlandırması veya tersi söz konusudur. Farklı yöntem ve teknikler kullanan bu iki programdan, yazarlara ait eserlerde kullanılan ortak kelime ve kelime grupları belirlemek amacıyla yararlanılmıştır².

Çalışmada içerik analizi için anahtar kelimelerin belirlenmesi aşamasında öncelikle RapidMiner Studio, sonrasında ise Maxqda programları kullanılmıştır. Metin verileri belli bir düzene sahip olmayan yapılandırılmamış veri yapısındadır. RapidMiner Studio programında, bu yapıyı yapılandırılmış veri yapısına dönüştürmek için veri ön işleme süreci uygulanır. Her iki eser RapidMiner Studio

² Bu çalışmada yapılan analizlerde; *Üç Tarz-ı Siyâset* eseri için Ötügen Neşriyat'ın 2016 tarihli baskısı; *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak* eseri içinse Ötügen Neşriyat'ın 2014 tarihli baskısı esas alınmıştır.

ortamında veri ön işleme süreci ile uygun veri formatına dönüştürülmüştür. Bu süreç; aynı kökten gelen kelimeleri bulma (stem-snowball), metin içerisindeki boşlukların arasında kalan kelimeleri ayrıştırma (tokenize), isteğe bağlı olarak kelimelere harf sınırı belirleme (filter tokens-by length), büyük harfleri küçük harfe dönüştürme (transform cases) ve terim n gram (generate n gram) işlemlerini kapsamaktadır.

Veri ön işleme sürecinde, kelime vektörlerinin oluşturulması aşamasında veri setindeki kelimelerin önem derecesi belirleyen ağırlıklandırma ölçütü olarak tf-idf (term frequency-inverse document frequency) kullanılmıştır. Bu ölçüt yerel ağırlık vermede terim frekansı (TF), genel ağırlık vermede ise ters doküman frekansı (IDF) kullanılmaktadır. Terim frekansı (TF), bir doküman içerisinde bir terimin tekrar sıklığını, ters doküman frekansı (IDF) ise bir terimin tüm doküman koleksiyonu içindeki önemidir. Daha açık ifade edersek TF-IDF, belirli bir belgedeki her kelimenin değerini (kelimenin göreceli sıklığını), o kelimenin tüm veri seti üzerinde görünme yüzdesiyle ters orantılı olarak hesaplar. Yüksek TF-IDF değerine sahip terimler belge ile güçlü ilişkili olarak belirlenir. Bu hesaplama, belirli bir kelimenin belirli bir belgeyle ne kadar ilişkili olduğunu belirler (Ramos, 2003).

Veri ön işleme süreci sonunda elde edilen öznitelik (kelime) tablosunda, süreç boyunca uygulanan işlemler sonucunda programın sunduğu kelimeler elde edilmiştir. Ayrıca bu özniteliklerin, tüm veri tabanında geçme sayısı ve belge içinde geçme sayıları verilmiştir. Öznitelik belgede birden fazla kullanılsa da o belge için tek sefer sayılırken, toplam sayıda özniteliğin her kullanımı gerçek değeriyle sayılmaktadır.

Maxqda programını kullanarak eserlere ait anahtar kelimelerin belirlenmesi işlemi ise kısmen manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Eserler ayrı ayrı programa eklendikten sonra minimum harf karakteri sayısını belirleyerek sözcük sayma işlemi uygulanmaktadır. Bu program hiçbir kodlama veya algoritma kullanmadan sadece her boşluk arasındaki belirlenen karakter sayısındaki kelimeleri listelemektedir. Liste en yüksek frekanslı kelimedenden en düşüğe doğru sıralanabildiği gibi alfabetik olarak da

sıralanabilmektedir. Araştırmacı diğer program çıktısından farklı olarak buradaki binlerce kelimeyi hiçbir filtreye maruz kalmadan elde eder. Her çekim ekinin kelimeyi ayrı bir kelime olarak tanımlaması araştırmacının bu kelimeleri elle birleştirmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ancak kelime listesinin otomatik oluşması fişleme tekniğinin gözle arama yapma sürecine kıyasla oldukça hızlı bir süreçtir. Aynı zamanda program kelime listesinde yer alan her kelimeyi geçtiği metin içerisinde görme imkanı sağladığı için derinlemesine analizler için uygun ortam sağlamaktadır.

Çalışmanın Şerif Mardin'in kullandığı içerik analizinden en önemli farkı kelimeleri belirleme sürecinde araştırmacının deneyim ve yorumuna bakmaksızın analitik bir süreçte aranacak kelimelerin ortaya çıkartılmasıdır. Araştırma sürecinin bundan sonraki basamakları aynen içerik analizinde olduğu gibi uygulanmaktadır.

Tarih ve bilgi teknolojileri disiplinlerinin birbiri ile entegre edilebildiğini göstermek amacıyla yapılan bu çalışma tarih alanında yapılabilecek derin incelemelere bir ön çalışma olarak kabul edilebilir. Analiz yöntemlerinden faydalanılarak araştırmacıların, sayıları binleri bulan doküman taramasını hızlandırması ve dokümanlardaki gizli bilgilerin gözden kaçırılması riskinin azaltılması sağlanmaktadır.

Büyük veri yığınlarının insan beynin anlamlandırabileceği kelimeleri bilgi teknolojileri ve yazılımlar aracılığıyla sağlamak araştırmaları ileriye taşıyan önemli bir avantajdır. Ancak bu yöntemlerin, uzmanlık gerektiren tarihsel bilgi çıkarımları sunmadığının altını çizmek gerekmektedir. Çıkarımlar elde edilen istatistiksel verilere istinaden araştırmacının değerlendirmelerinden oluşmaktadır.

1.3. Araştırma Bulguları

Araştırmada **Üç Tarz-ı Siyaset** ve **Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak** eserlerinin her ikisi ayrı birer veri seti olarak değerlendirilmiştir. Veri setleri, Maxqda Nitel ve Karma Yöntem Veri Analizi programı ve RapidMiner Studio programında ayrı ayrı analiz edilmiştir. Her iki programın kullanılma sebebi, tamamen

nicel yöntemlerle çalışan RapidMiner Studio ile hem nitel hem de nicel yöntemlerle çalışan Maxqda'nın sonuçlarını karşılaştırmak ve ortak sonuçlara ulaşıp ulaşmadığını değerlendirmektir. Tablo 1'de RapidMiner Studio programından elde edilen öznitelik tablosunda her iki eserde öne çıkan kelimeler yer almaktadır.

Tablo 1: RapidMiner Studio Öznitelik Tablosu

Üç Tarzı Siyaset (Akçura)			Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak (Gökalp)		
Öznitelik	Belgede Frekans	Toplam Frekans	Öznitelik	Belgede Frekans	Toplam Frekans
asya	8	7	arap	27	24
avrupa	12	10	devlet	55	47
binaen_aleyh	15	15	diğer	28	28
cemiyet	12	12	edebiyat	28	24
cihet	16	16	fert	48	42
devlet	54	45	hal	34	33
Devlet-i Osmaniyye	28	26	halde	44	43
efkar	12	12	hayat	30	27
garb	6	6	ictimai	44	41
gayri_müslim	11	10	İslam	62	52
hukuk	8	8	kabul	35	32
ihtilaf	9	8	kavim	54	53
ittihad	8	7	kelime	31	24
islam	27	24	kendi	29	28
islamiyyet	23	22	lisan	108	103
kabil	7	7	medeniyet	34	33
kuvvet	20	15	mefkure	44	40
mazi	6	6	mevcut	26	25
Memalik-i Osmaniyye	10	10	milli	80	60
memleket	8	8	milliyet	42	42
menfaat	14	12	suret	55	50
meslek	16	12	tarih	42	38
millet	35	27	turkce	26	24
Millet-i Osmaniyye	12	12	turk	70	62

YUSUF AKÇURA VE ZİYA GÖKALP'İN ÜÇLÜ TASNİFLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
THE COMPARISON OF THE TRIPLE CLASSIFICATIONS OF YUSUF AKCURA AND
ZİYA GOKALP

milliyet	21	18	ummet	30	30
müsavat	13	9	yahut	32	31
müslüman	13	12			
osmaniyye	63	45			
osmanlı	33	26			
osmanlı_millet	10	8			
rusya	10	8			
siyaset	43	42			
Tebaa-i Osmaniyye	6	6			
türk	65	46			
türklük	13	12			
vahdet	6	6			

*Kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır.

RapidMiner Studio programı kullanılarak elde edilen öznitelik ve frekans değerleri Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’e göre Yusuf Akçura’nın eserinde en sık kullandığı kelimeler *Osmanlı-Osmaniyye, Türk-Türklük, Devlet, İslam, Siyaset ve Millet* kelimeleridir. Ziya Gökalp ise eserinde *Lisan, Milli, Türk, İslam, Devlet, Kavim, Milliyet, Mefkure, Tarih, Medeniyet ve Ümmet* kelimelerini yoğun olarak kullanmıştır. Her iki eser de ortak kelimeler *Türk, İslam, Devlet ve Milliyet*’tir. RapidMiner Studio kelime frekanslarını veri işleme sürecinde işaretleme ve gövdeleme işlemlerini kullanarak hesaplamaktadır. Bu hesaplamada aynı kökten gelen tüm kelimeler tek bir öznitelikle belirlemektedir. Örneğin; Türk, Türke, Türkler tek bir öznitelik olarak Türk üzerinde program tarafından birleştirilmektedir. Maxqda ise metinlerdeki kelimeler ve frekansları hiçbir ön işleme tabi tutulmaz. Kelime çekim eki de alsa yapım eki de alsa ayrı ayrı öznitelikler olarak ifade edilmektedir. Bu kelimeleri aynı kök veya gövdede birleştirme işlemi araştırmacı tarafından manuel olarak yapılmaktadır. Ayrıca araştırmacının değerlendirmesine tabidir.

Tablo 1 ve Tablo 2 arasındaki frekans değerlerinin farklı olmasının temel nedeni hesaplama yöntemi ile ilgilidir. RapidMiner Studio programı kelimeleri köklere ayırma işlevini yerine getirirse de Türkçe dilini tamamen desteklemediği için kök kelimenin bazı çekim eklerini tanımlayamayabilir. Aynı zamanda RapidMiner

Studio veri setindeki kelimeleri önem değerine göre özniteliğe dönüştürdüğü için her kelime öznitelik tablosunda yer almaz. Ayrıca Maxqda programında her boşluk arasındaki kelimeyi sayma işleminden sonra araştırmacı manuel olarak elle kelimeleri birleştirdiği için tüm kök kelimeler tabloda eksiksiz yer alabilmektedir. Tablo 1 ve 2'de yer alan kelimeler listenin tamamı değildir. Tablolarda yer alan kelimeler araştırmacılar tarafından kelimenin kullanım sıklığı ve konu bazında önemli olması kriterleri baz alınarak sunulmuştur.

Tablo 2: Maxqda Kelime Frekans Tablosu

Kelimeler	Üç Tarzı Siyaset (Akçura)	Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak(Gökalp)
Aile	-	21
Ahlak	-	14
Arap	6	24
Arnavut	-	10
Avrupa	15	29
Beynelmilel	1	20
Cemiyet	17	5
Devlet	54	61
Din	42	58
Edebiyat	3	28
Fert	-	49
Garb	12	4
Halk	2	24
Hars	-	41
Hukuk	9	10
Hükümet	6	22
İrk	17	8
İçtimai	4	55
İlim	5	29
İktisat	2	18
İslam/İslamiyet	56	106
İstanbul	3	14
Kavim	1	52
Lisan	9	115
Lugat	-	10
Medeniyet	3	41
Mefkure	-	88
Millet	37	122

YUSUF AKÇURA VE ZİYA GÖKALP'İN ÜÇLÜ TASNİFLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
THE COMPARISON OF THE TRIPLE CLASSIFICATIONS OF YUSUF AKÇURA AND
ZİYA GOKALP

Milli	5	82
Milliyet-Milliyetçi	26	59
Muasır	-	16
Müsavat	13	-
Müslüman	61	18
Osmaniyye	63	-
Osmanlı-Osmanlılık	37	42
Rusya	10	1
Siyasi-Siyaset	69	20
Terbiye	-	46
Türk	66	194
Türkçe	2	30
Türklük	16	26
Türkçülük-Türkçüler	-	16
Ümmet	1	39
Vatan	5	31
Zümre	-	71

*Kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Tablo 2’de görüldüğü üzere bu çalışmada her iki metin içerisinde en az on defa kullanılan kelimeler dikkate alınmıştır. Akçura’nın metninin de temel özelliği olarak *Siyasi-Siyaset* kelimelerini Gökalp’e göre daha çok kullandığı tespit edilmiştir. Bu tasnife göre Akçura, *Osmaniyye-Osmanlı-Osmanlılık*, *Müslüman*, *Irk*, *Cemiyet*, *Garb*, *Rusya* ve *Müsavat* kelimelerini Gökalp’ten daha fazla kullanmış olup, bunların içerisinde *Osmaniyye*³ ve *Müsavat*⁴ kelimeleri Gökalp tarafından hiç kullanılmamıştır. Gökalp’in sosyal özellikleri daha ön planda olan metninde kullandığı kelimeler arasında kendisi tarafından Fransızca idéal (ülkü) karşılığında kullanılmasını teklif ettiği *Mefkure* kelimesinin yanısıra, *Zümre*, *Türkçülük-Türkçüler*, *Terbiye*, *Muasır*, *Lugat*, *Hars*, *Fert*, *Arnavut*, *Ahlak* ve *Aile* kelimeleri de Akçura tarafından hiç yazılmamıştır. *Vatan*,

³ *Osmaniyye* kelimesi; Osmânî kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şeklidir. Ziya Gökalp *Devlet-i Osmaniyye* yerine *Osmanlı Devleti* yahut *hukuk-ı Osmaniyye* yerine *Osmanlı Hukuku* yazmış olabilir. Ayrıca eski yazıdan (Osmanlı Türkçesi) bugünkü harflere aktarımda yapılan sadeleştirmeler de kelimelerin mahiyetini değiştirebilir.

⁴ Osmanlılık düşüncesinin temel söylemi olan *müsavat* kelimesi; farklı unsurlar arasında bir eşitlik arayışıdır. Ziya Gökalp’in bu kelimeyi kullanmaması, eserin kaleme alındığı dönemle ilgili bir husustur. Zira o dönemde Osmanlılık düşüncesi büyük ölçüde etkisini yitirmiştir.

Ümmet, Türklük, Türkçe, Türk, Milliyet-Milliyetçi, Milli, Millet, Medeniyet, Lisan, Kavim, İstanbul, İslam-İslamiyet, İktisat, İlim, İçtimai, Hükümet, Hukuk, Halk, Edebiyat, Din, Devlet, Beynelmilel, Avrupa ve *Arap* kelimeleri Gökalp'in, Akçura'ya göre daha fazla kullandığı kelimelerdir.

SONUÇ

Yazıldıkları dönemin şartlarına bakıldığında çalışmaya konu olan bu iki eser arasındaki dokuz yıllık zaman süresinin, dönemin şartları da gözönüne alındığında aralarında içerik farklılığı oluşmasına etki etmiş olması muhtemeldir.

Modern Türk düşüncesinin bu önemli iki metninde *Türk* kelimesinin en fazla kullanılması üçlü tasniflerden biri olmalarından dolayı olağan gözükmemektedir. Akçura'nın *üç meslek-i siyasi* içinde zikrettiği *İslamcılığ*, *İslamlaşma* adı ile Gökalp içeri ve dışarı olmak üzere iki yönlü olarak belirtmiş ve *dışarı yönüyle İslamlaşma* Gökalp'e göre bir nevi ümmet programıdır ki Gökalp *ümmet* kelimesini yoğun olarak kullanmıştır. Her ne kadar *Osmanlılık* siyaseti sadece Akçura'nın tezinde mevcut görünse de Gökalp'te azımsanmayacak ölçüde toplumsal bir grup olarak *Osmanlılık*'tan bahsetmiştir. Gökalp'in tasnifinin son cereyanı olan *Muasırlaşmak*, bu iki temel eser arasında kelime olarak sadece *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*'ta yer bulmuş, *Üç Tarz-ı Siyaset*'te ise bahsi geçmemiştir. Akçura, daha çok Batılılaşmak/Muasırlaşmak fikrini *Garb* kelimesini kullanarak ortaya koymuştur.

İncelenen eserlerdeki öznitelik (kelime) analizine göre Akçura'nın siyasi, Gökalp'in ise sosyal yönü daha baskındır. Akçura'nın tarih-siyaset bilimi formasyonuna sahip olması, Gökalp'in ise sosyoloji ekolüne bağlı olması bakış açılarındaki bu farkı belirlemiştir. Dönemin şartları da göz önüne alındığında bu iki eser birbirini tamamlar niteliktedir.

Çalışmada kullanılan analizler açısından değerlendirildiğinde, RapidMiner Studio programında veri ön işleme sürecinde birçok operatör kullanılarak kelime listesi oluşturulmuş, Maxqda programı ise her boşluk arasında yer alan

ifadeyi bir kelime frekansı olarak belirlemiş ve kelime listesi oluşturmuştur. RapidMiner Studio programının matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle, araştırmacının müdahalesine gerek kalmaksızın sonuç çıkarması objektif değerlendirme yapmak açısından önemlidir. Ancak programın Türkçe diline birebir uyumlu olmaması bazı kelimelerin belirlenememesi bakımından dezavantaj yaratmaktadır. Maxqda programı ise Türkçe dil desteği sağlayan bir program olduğu için RapidMiner Studio'nun bu konudaki dezavantajını ortadan kaldırmaktadır. Maxqda programının zayıf yönü ise kelime frekans listesi oluştururken her iki boşluk arasındaki harf grubunu bir kelime olarak belirlemesidir. Kelimeler köklerine ayrılmadığı için kelime kökleri her çekim eki aldığında farklı olarak algılanmakta bu kelimeleri tek tek belirleyip bir araya getirmek araştırmacıya düşmektedir. Dolayısıyla manuel olan iş yoğunluğu hata riskini de beraberinde getirmektedir.

RapidMiner Studio makine öğrenmesi, veri madenciliği, metin madenciliği, tahmin edici analiz ve iş analizi gibi birçok işleve sahip gelişmiş bir yazılım platformudur. Büyük veri yığınlarında kullanılabilmesi ve ileri nicel yöntemler sunması bakımından oldukça üstün yeteneklere sahiptir. Maxqda ise fenomenoloji, etnografi, gömülü teori, odak grup, içerik analizi gibi birçok nitel veri analiz yöntemini sunan bir veri analizi yazılım platformudur. Nitel araştırmalara karma yöntemleri kullanma imkanı vermesi bakımından avantaj sağlayan bir yazılım platformu olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, birbirinden çok farklı yöntem ve tekniklere sahip bu iki yazılım sadece içerik analizine kelime ve kelime grubu belirlemek amacıyla temel girdi oluşturmak için kullanılmış ancak derinlemesine bir araştırma yapılmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akçura, Y. (2016). *Üç Tarz-ı Siyâset*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çalen, M. K. (2018). *Modern Türk Düşüncesine Bir Derkenar Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Duru, K. N. (1975). *Ziya Gökalp*. 3. Baskı. İstanbul: MEB.
- Dündar, G. (1979). *Türkçülüğün Alfabeti*. İstanbul: Su Yayınları.

- Georgon, F. (2005). *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura (1876-1935)*. 4. Baskı. Çev: Alev Er. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2011). *Ziya Gökalp*. Editörler: Korkut Tuna-İsmail Coşkun. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Mardin, Ş. (1990). *Siyasal ve Sosyal Bilimler-Makaleler 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Muhammetdin, R. (1998). *Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: TDAV Yayınları.
- Necmeddin Sadık. (1918). "Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak". *Yeni Mecmûa*. 3 (57): 95-96.
- Orkun, H. N. (1977). *Türkçülüğün Tarihi*. Ankara: Kömen Yayınları.
- Ramos, J. (2003). Using TF-IDF to determine word relevance in document queries. (Erişim tarihi: 10.06.2020). https://www.researchgate.net/publication/228818851_Using_TF-IDF_to_determine_word_relevance_in_document_queries#:~:text=TF%2DIDF%20is%20a%20statistical,the%20entire%20corpus%20%5B27%5D%20.
- Temir, A. (1997). *Yusuf Akçura*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Türk Yurdu. (2015). *Türk Sosyolojisinin 100. Yılında Ziya Gökalp*. Editör: Serdar Sağlam, Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Ziya Gökalp. (1918). *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak*. İstanbul: Yeni Mecmûa.
- Ziya Gökalp. (2014). *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

ETİK: Bu makale, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Çalışmamızın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

